DOF - Dansk Ornitologisk Forening

Vær klar til de hvide

HAANING I FELTEN Lavtrykspassager og blæsevejr kan ofte give indslag af "hvide" måger i vores havne og på vores kyster. Særligt gråmåge og hvidvinget måge er de klassiske men hvorfor ikke gå efter den helt vilde: Ismågen? Denne artikel er en guide udi feltbestemmelse - og aldersbestemmelse - af de tre arter.

Ovenpå weekendens blæsevejr med gode havfugleoplevelser på flere lokaliteter kan vi fortsat se frem til flere dage med blæst fra forskellige retninger, men der bliver også mindre blæsende perioder, hvilket betyder, at fiskerne kan komme på havet, og at de senere kan lande fisk i havnene. Måske kommer der opskyl på strandene. Det giver mågeaktivitet, der kan ende ud i, at vi får flere måger ind i til kysterne og i havnene, hvor der forhåbentlig er nogle gråmåger og hvidvingede måger imellem – og måske noget endnu vildere.

Rolf Christensen havde vinterens første hvidvingede måge den 4. og 7. december på Grenen, mens der ikke er meldt mange gråmåger endnu i Danmark (hvilket er helt normalt). Imidlertid har der været et stigende antal gråmåger på de Britiske øer i sidste uge, ligesom de hvidvingede måger også er begyndt at røre på sig.

Det er typisk at forekomsterne af gråmåge og hvidvinget måge sker på den anden side af nytår i Danmark, men hvorfor ikke lede allerede nu og måske være med til at finde den første bølge af fugle.

Hvis den kommer.

Det må vi ud og finde ud af.

Ismåge er en særdeles sjælden joker at have i baghånden. Blot otte fund er gjort i Danmark, men med to fund i november, tre i december og to i januar, er det med andre ord lige nu, vi skal finde den. Fundet fra Lolland i

december 2006 sammenholdt med fund fra den svenske Kattegatkyst samt den svenske Østersøkyst – og at det første danske fund er fra Kalveboderne i København – viser, at det er en art, der bør haves i baghovedet, uanset hvilken havn man tjekker denne vinter.

Kigger man på de seneste fund af ismåge herhjemme, blev fuglen på Agger Tange den 22. november 2016 set i forbindelse med et stormlavtryk, der passerede landet 20-21. november. Den langtidsstationære fugl i Hanstholm, der dukkede op den 18. december 2013, faldt også samen med en blæsende periode (dog ingen vinde med stormstyrke), og Langø fuglen, der sås fra den 28. december 2006, blev fundet på forkanten af et stormlavtryk.

Blæst giver altså potentiale.

I onsdags den 4. december trak en ismåge forbi Farne Islands på den Britiske østkyst…

Forskellene på gråmåge og hvidvinget måge skal først og fremmest findes i proportioner og næbtegning, da dragtudviklingen er den samme mellem de to arter. Som regel bliver der set flest ungfugle (fugle i deres første vinter) af begge arter, og som sagt er dragterne i bund og grund ens. Det vil sige en mættet brun underside, sirligt brunplettet overside på en lys baggrund (der giver et ”frostdækket” indtryk), lyst plettede tertialer, markant tværbånding på over- og undergump samt lyse vingespidser. En del fugle viser pilespidsformede pletter i håndsvingfjerenes spidser, men de forstyrrer aldrig det lyse indtryk. Halebåndet er svagt aftegnet, og er ikke iøjnefaldende. Fugle der ser sådan ud kaldes for 1K (første kalenderår) indtil nytår. Fra 1. januar hedder disse ungfugle 2K, da de så er i deres andet kalenderår.

De tydelige forskelle på gråmåge og hvidvinget måge ligger altså i proportionerne, hvor næbbet er kraftigt hos gråmåge, men betydeligt finere bygget hos hvidvinget måge. Hovedet er fladt og kantet hos gråmåge, men rundt hos hvidvinget måge. Vingerne er lange på hvidvinget måge og når langt ud over halespidsen, mens de kun når kort ud over halespidsen på gråmåge.

Første vinter (1K) gråmåge, Hanstholm Havn den 31. januar 2018. Bemærk groft bygget og stumpt indtryk på grund af ret korte vinger bag hale, stort næb og flad pande. Næbbet lyser op på grund af størrelse og den lyse indersted del der er i skarp kontrast til den sorte næbspids. Bemærk desuden de lyst brunlige farver, de lyst brunlige tertialer med plettet kant der ikke står frem fra de øvrige fjergrupper samt den lyse overside der giver et "frostdækket" indtryk. Bemærk tillige datoen der gør at fuglen dagen efter bliver 2K. Foto: Arne Kiis

Første vinter (2K) hvidvinget måge, Hanstholm Havn den 1. februar 2015. Et individ med ret slidt og derfor meget hvidlig overside. Bemærk først og fremmest proportionerne, vingelængden og næbtegningen og sammenlign med gråmågen ovenfor. Hvidvinget måge er finere bygget på grund af lange vinger, lille rundt hoved og mindre næb. Næbbet har i denne alder kun svag kontrast (oftest en glidende overgang) mellem lys inderdel og mørk næbspids. Hvidvinget måge er oftest tydeligt mindre end sølvmåge. Foto: Henrik Haaning Nielsen.

Første vinter (2K) gråmåge, Gilleleje Havn den 27. februar 2019. I flugt er gråmåge også stor og grov. Bemærk de bredvingede, storhovede og stornæbbede proportioner og sammenlign med den hvidvingede måge nedenfor. Bemærk også den tætstribede undergump, der også går igen hos hvidvinget måge. Foto: Anders Hammergart.

Første vinter (2K), hvidvinget måge, Hanstholm Havn den 5. januar 2014. Bemærk de smalvingede, småhovede og smånæbbede proportioner og sammenlign med gråmågen ovenfor. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Første vinter, (1K), hvidvinget måge, Hanstholm Havn den 19. december 2013. Bemærk igen de fint byggede proportioner hvor rund hovedform, ret lille næb og lange vinger er gældende. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Første vinter (1K) hvidvinget måge, Hanstholm Havn den 19. december 2013. Bemærk at ikke alle hvidvingede måger har samme proportioner. Denne er f.eks. mere storhovedet og stornæbbet i forhold til fuglen ovenfor. Der er ganske givet tale om, at det er kønsforskelle der gør sig gældende. Således er hannerne en tand mere firskårne i proportionerne og lidt større end de mere fint byggede hunner. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Når alderen skrider frem, får begge arter (hos typiske individer) lyse øjne i deres anden vinter. Der kan også komme indslag af adulttegnede grå fjer i oversiden, og fjerdragten ser i det hele taget mere rodet og slidt ud. Hvidvinget måges næb kan opleves forvirrende kontrastrigt med lys inderdel og sort næbspids, hvilket ellers, naturligt nok, forbindes med gråmåge. Fugle i denne dragt er 2K (andet kalenderår) ind til nytår. Fra 1. januar er sådanne i deres tredje kalenderår, og hedder derfor 3K.

Anden vinter (3K) gråmåge, Hanstholm Havn den 4. januar 2017. Bemærk den rodede og slidte fjerdragt, hvor de slidte mellemste dækfjer står frem som et lyst bånd, og at øjet er blevet lyst når man sammenligner med fuglene i første vinterdragt. De korthalede, stornæbbede og grove proportioner er de samme. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Anden vinter (3K) hvidvinget måge den 12. januar 2013. Bemærk samme dragtudvikling som på gråmågen ovenfor. Her ses også at de slidte mellemste dækfjer nærmest står frem som et hvidt bånd. Selvom det er svært at se på dette billede, har denne fugl lyst øje. Bemærk også næbbets udseende der farvemæssigt kan minde stærkt om gråmåges ditto. Således med meget lys inderdel og mørk spids. Det kan måske forvirre i felten, men bemærk næbbets lille størrelse, det runde hoved og de lange vinger og sammenlign med gråmågen ovenfor. Foto: John Kyed

Man oplever ofte, at fugle i denne alder såvel som fugle i næste dragtstadie (tredje vinter) kan have forvirrende mørk farve i håndsvingfjerene. Ser du det på en hvidvinget måge, er det vigtigt at få styr på de mørke tegninger så nøjagtigt som muligt i forhold til at kunne udelukke den langt sjældnere variant, baffinmåge. Jeg har lavet en særskilt artikel om dette, som kan læses her.

Fugle i deres tredje vinter har fået en overside, der typisk er domineret af adult-tegnede grå fjer, mens resten af fuglen har blandede karakterer med rester fra de yngre dragter. Således ses brune indslag i dækfjer, hale og underside, ligesom næbbet stadig ofte er med sort bånd tæt på spidsen eller egentlig sort næbspids. Det gælder hos begge arter. Fugle som disse er i deres tredje kalenderår (og benævnes 3K) indtil nytår, hvorefter de træder ind i deres fjerde kalenderår, og dermed bliver 4K.

Tredje vinter (4K) gråmåge, Skagen Havn den 13. januar 2015. Bemærk overvejende adult overside, men at der endnu er rester af yngre store dækfjer, at der er brune indslag i den ellers hvide underside, samt at næbbet endnu har et dominerende sort bånd på næbbet. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Tredje vinter (3K), hvidvinget måge, Hirtshals Havn den 2. december 2017. Fuglen står næstnederst til højre. Bemærk den overvejende adulte overside, men med brune indslag i dækfjer, tertialer og bug. Bemærk også næbbets tegning. Læg også mærke til fuglens mindre størrelse i

forhold til sølvmåge samt de langvingede og rundhovedede proportioner. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Fra fjerde vinter fremstår de fleste fugle som adulte. Altså med helt hvide håndsvingfjer, ensartet lyst grå overside, hvid underside og gult næb med en lille rød plet. Sådanne fugle vil man benævne 4K+ (fjerde kalenderår eller ældre) indtil nytår og 5K+ (femte kalenderår eller ældre) efter 1. januar. Man kan også, mere simpelt, benævne en fugl med dette udseende som adult.

Adult vinter (5K+) gråmåge, Hirtshals Havn den 21. januar 2012. Den adulte dragt er helt uden brune indslag i dækfjer og tertialer. Næbbet er uden sorte tegninger. Proportioner er typiske, bl.a. med korte vinger bag halen. Foto: Kurt Prentow.

Adult vinter (5K+) hvidvinget måge, Hanstholm Havn den 20. januar 2012. Bemærk at der ikke er indslage af brune fjer i dragten, samt at næbbet er uden sorte tegninger. Proportionerne med lille næb, rund hovedform og lange vinger bag halen er typiske for hvidvinget måge. Foto: Thorkil Brandt.

Ismåge er i en klasse for sig. Størrelsesmæssigt svarer ismåge som en mellemting mellem ride og stormmåge, men virker i jizzet kraftig, bredvinget og velproportioneret. De adulte fugle, der er kridhvide, kan mest blive forvekslet med albinistiske hjemlige arter som stormmåge, hættemåge, eller måske endda adult sorthovedet måge i vinterdragt. Kig imidlertid altid efter hovedtegninger, benfarve og næbfarve og næbtegninger. Det er således ikke nok at bestemme adult ismåge på at den er hvid. Adult ismåge har en unik næbtegning hvor inderdelen er gråblå, og næbspidsen er gullig eller orange eller et mix af gult og orange. Kig også på benfarven der er sort, hvilket kun deles med ride og ung sorthovedet måge.

2K+ (adult) ismåge, Point Barrow, Alaska den 13. oktober 2019. Bemærk de kortbenede, rundhovedede dueagtige proportioner, den kridhvide dragt, de sorte ben samt farvefordelingen på næbbet. Foto: Henrik Haaning Nielsen.

2K+ (adult) ismåge, Point Barrow, Alaska den 13. oktober 2019. På træk bemærker man straks den lysende hvide farve men også de brede vinger er påfaldende. Bemærk næbbets unikke farvefordeling. Foto: Henrik Haaning Nielsen

De unge ismåger er umiskendelige på grund af den hvide fjerdragt, hvorpå sirlige sorte pletter er spredt ud over såvel svingfjerenes, halefjerenes og dækfjerenes spidser. Som regel er der også mørke tegninger i ansigtet. Dertil ses samme næbtegning og samme benfarve som hos adulte fugle.

Første vinter (1K) ismåge, Hanstholm Havn den 21. december 2013. Unge ismåger er umiskendelige, men bemærk alligevel de bredvingede proportioner samt fordelingen af farverne på næbbet. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Første vinter (2K) ismåge, Hanstholm Havn den 6. januar 2014. Bemærk de kortbenede dueagtige proportioner, fordelingen af farver på næbbet samt de sorte ben. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Tak til Arne Kiis, Anders Hammergart, John Kyed, Kurt Prentow og Thorkil Brandt for billeder!

Dato:
09. 12. 2019

Skrevet af:
Henrik Haaning Nielsen

Fotos af:
Arne Kiis
Henrik Haaning Nielsen
Anders Hammergart
John Kyed
Kurt Prentow
Thorkil Brandt

Emner:
FELTBESTEMMELSE

Tags:
ALDERSBESTEMMELSE, FELTBESTEMMELSE, GRÅMÅGE, HVIDVINGET MÅGE, ISMÅGE, LARUS GLAUCOIDES, LARUS HYPERBOREUS, PAGOPHILA EBURNEA